

Föreningen Södermanlands Ornitologer

Länsstyrelsen i Södermanlands län

Att: Hans Sandberg

611 86 Nyköping

Yttrande om förslag till områden av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap.6 § Miljöbalken som länsstyrelsen i Södermanland tagit fram

Vi har tagit del av de 13 riksintresseområden för friluftsliv som utpekats och beskrivits av länsstyrelsen. Vi är tacksamma för att vi fått möjlighet att yttra oss i detta ärende, då vi anser att det är viktigt att friluftsliv med upplevelser-rekreation befrämjar folkhälsan och att Södermanlands län har ett mångfasetterat landskap där människors vistelse i naturen skapar en opinion för god landskapsförvaltning. Tillsammans med företrädare för Sörmlands naturskyddsförening har följande synpunkter diskuterats som vi vill framhålla

Generellt.

Riksintresseområden för friluftsliv får inte leda till att landskapet i övrigt i det avseendet överges.

Goda exempel som Vadsjöprojektet, **utanför utsedda områden för friluftsliv**, där markägare, arrendatorer, byalag och ideella organisationer samverkar för att främja friluftsliv, besöksnäring, biologisk mångfald och miljövard måste också få del av resurser för att kunna förverkligas.

Det Sörmländska ljusa leende landskapet måste behållas. Det smygande hot som förgräningen innebär måste motverkas.

Regler måste tas fram som **långsiktigt** garanterar högkvalitativt friluftsliv där till exempel bullrande verksamheter som vattenskoteråkning utgör ett hot. I värsta fall uppstår irreparabla skador på delar av natur- och friluftslivsresurser som i ett Västeuropeiskt bör betraktas som unika.

Förvaltningen av ett landskap måste, enligt vår uppfattning, för att långsiktigt motsvara samhällsintresset omfatta

1. ekosystemfunktioner inkl. landskapstypisk biologisk mångfald.
2. friluftsliv, upplevelser- rekreation lika med folkhälsa samt.
3. Ekologisk produktion av livsmedel och skogsprodukter. Ekologisk produktion i det här fallet är produktion som inte på något onödigt sätt försämrar eller förbrukar ekosystem. Exempel på oönskad produktion är sådan som förorenar vatten, exploaterar mark på sätt som gör allemansrättsligt friluftsliv likgiltig eller rent av omöjlig att tillämpa, etc.

Speciellt för landskapsförvaltning i tillväxtlandet Sörmland.

En landskapsförvaltning med landskapet som en viktig långsiktig samhällsnytta.

I ett tillväxtlandskap som det Sörmländska blir det enligt vår mening särskilt viktigt att långsiktigt leverera samhällsnytta i form av folkhälsa, rekreation och upplevelser.

Långsiktigt är för oss ett nyckelord som gäller minst för de närmast kommande 100 åren, I ett redan nu och i framtiden i än högre grad tätbefolkat landskap är och förväntas behovet av möjligheter att bedriva friluftsliv och hämta rekreation i natur vara växande. Resonemanget motiverar menar vi att hela landskapets möjligheter i D-län för friluftsliv och rekreation ges särskilt stort utrymme jämfört med i en avfolkningsbygd där produktion av råvaror långsiktigt ger större samhällsnytta.

I båda fallen värderar vi ekosystemtjänster och biologisk mångfald oförändrat högt. Vattenkvaliteten i vatten, från källvatten till skärgård och hav, spelar långsiktigt en avgörande roll för landskapets och de utsedda riksintressanta områdenas möjlighet att leverera högkvalitativt friluftsliv. Ekosystemtjänsten vattenrening är enligt vår mening central.

Förutom en garanti för gott friluftsliv, tror vi att våtmarker har förutsättningar för att vara en buffert mellan pågående markanvändning och sjöar och vattendrag.

Landskapsförvaltning vill vi ska bygga på helhetssyn och samverkan mellan myndigheter.

Vi väljer att se de förslagna områdena som värdeetrakter där förutsättningarna för friluftsliv är speciella. **Mot den bakgrunden tycker vi att de föreslagna områdena är bra till mycket bra.**

När det gäller borttagandet av Nyköpingsån tycker vi oss tyvärr se en antydning till en ”låt gå” politik och förväntar oss för de nu föreslagna områdena ett mera aktivt värnade och på sikt också en ”förädling” av de i flera fall mycket stora möjligheter som områdena erbjuder.

Då det gäller uppställda kriterier för de områden vi känner tillräckligt väl, ställer vi oss i huvudsak bakom dessa. Men vill ändå enligt nedan, lyfta fram...

1. Område D13. Likstammenområdet.

Vi väljer att börja med Likstammenområdet och vill då peka på områdets närmast unika möjligheter till helhetssyn, ett mångbruk. Vara modell för god landskapsförvaltning i stort. Områdets relativa begränsning bör förstärka den

möjligheten. Vi ser då, för att garantera Likstammens mycket höga vattenkvalité, hela tillrinningsområdet till Likstammen som förvaltningsområdet. Viktigt enligt vår mening, då vattenkvaliteten i Likstammen är så avgörande.

Läget nära Stockholm förstärker motiven.

Ett långsiktigt samarbete med Öster Malma med målsättningen att kombinera jaktintresse, täta viltstammar, med friluftsliv och naturvård skulle, tror vi kunna förstärka områdets värde för friluftsliv. Utveckla kanaliserad viltsafaris, kanske guide. Inte minst under höst med hjortbröl/ brunst.

Utveckla modeller för foderskapande åtgärder kombinerade med natur- och landskapsvård. Landskapsförvaltning som bromsar den långsamt smygande biologiskt utarmande och förmörkande förgraning av landskapet. På sikt återskapar ett mera biologiskt levande och leende upplevelserikt landskap.

Viktiga erfarenheter att tillämpa i det övriga landskapet.

2. **Område D11. Båven.**

Det på lite sikt största hotet mot Båven tror vi är den pågående smygande eutrofieringen. Det ställer enligt vår mening, stora krav på helhetsyn i landskapsförvaltningen. Krav på de areella näringarna, på avlopps- och dagvattenhantering i hela Båvens tillrinningsområde. Krav på återskapandet av våtmarker, ekosystemtjänsten vattenrening. Våtmarker som samtidigt gynnar biologisk mångfald.

Restriktioner mot vattenskoteråkning som garanterar intentionerna inom Natura 2000. Strandskydd utökat till 300 m ger, tror vi, möjlighet till att utnyttja Båven till en ständig resurs för naturvård och friluftsliv. En resurs inte minst för besöksnäringar. Utvecklingsmöjligheter.

Förslagen från Flens kommun, ännu inte helt utvecklade, bedömer vi vara intressanta både ur ett bevarandeperspektiv och som en resurs för friluftsliv och besöksnäring. Iden bör vidareutvecklas.

1. **Område D10. Hjälmarens och Julita.** Vi håller helt med om att Hjälmarens har mycket stora utnyttjade resurser för friluftsliv och naturvård. Utveckla ett över länsgränserna organiserat fritidsfiske med lokala fritidsfiskare som guider och tillsyningsmän. Detta kan leda till nya arbetstillfällen. Angeläget är också att stävja det tjuvfiske många talar om. Fler möjligheter som t ex ramper, för att sätta båtar i sjön. Kanalisering av fiske och annat båtliv bör övervägas med tanke på sjöns fågelliv. All fågel häckar inte på de naturligt skyddade öarna och skären på grund av bränningsrisk och grund. Samarbete över länsgränserna är en nödvändighet. Lövskogarna på öar och utmed stora delar av sjöns stränder förstärker upplevelsevärdena.

Hedlandet. Kanske skulle landsbygdsprogrammet kunna finansiera en gång- och cykelbro över Eskilstunaån. För Eskilstuna kommuns del, skulle en bro förstärka möjligheterna för friluftsliv i marker rika på upplevelsevärden.

2. **Område D7. Sundbyholmsområdet.**

Sundbyholmsområdets värden är i huvudsak av kulturell karaktär där inte minst Kafjärden hyser stora kulturhistoriska och geologiska värden. För friluftslivet finns utvecklingspotential. Naturvärdena, i nuvarande reservat är förhållandevis små, men kan utvecklas. Gäller bland annat naturreservatet Sundbyåsen. Här tror vi det är möjligt att på sikt återskapa ett ålderdomligt betat åslandskap med ett glest trädskikt dominerat av tall och ek. Dagens trädskikt har till betydande delar karaktären av en tämligen ung tallkultur. Motsvarande möjligheter finns delvis också på åsen vid Åsby. Närheten till Sundbyholmsön med Ridö och Sundbyholmsområdet med mycket stora naturvärden innebär möjligheter att i Sundbyholms-området anlägga ett centrum för friluftsliv med närmast unika möjligheter till upplevelser och rekreation av hög kvalitet.

Turbåt och/eller taxibåt för förbindelser till öarna Ridö och Sundbyholmsområdet föreslås.

- ## 3. **Område D8. Ridö och Sundbyholmsområdet.**
- Området har mycket stora natur- och upplevelsevärden i form av reliktartade nu betespåverkade ädellövskogar och kulturpräglade ädellövmiljöer. Kontrasten mellan landskapet på den isolerade öarna och landskapet på näraliggande fastland är total. Kontrasten framstår mycket tydligt då man tar sig över sundet från Sundbyholmsområdet för att besöka Sundbyholmsön. Naturvärden som berörda länsstyrelser och markägaren Sveaskog under senare år restaurerat. Räddat från förslumning i form av **onaturlig** igenväxning. Områdets sammanlagda yta gör att naturtypen numera finns i ett landskap stor nog att långsiktigt hysa livskraftiga populationer av mycket krävande arter. Värdet av restaureringarna förstärks av åtgärder utförda i hela arkipelagen samt i Mälارlandskapet i stort. Restaureringar som återskapat såväl kulturlandskap som det ursprungliga betespåverkade ädellövländskapet som det troligen såg ut innan människan påverkade det samma. Få områden i landet kan erbjuda rekreation i kombination med natur- och kulturstudier som Ridö och Sundbyholmsområdet.

En mycket angelägen åtgärd är att göra öarna tillgängliga för båt- och friluftsliv.

Anlägga bryggor i vindskyddade lägen.

Kontrollerat och med hänsyn till känsligt fågelliv. Kanaliserat fritidsfiske är en resurs att utveckla.

4. **Område D5. Åkers bergslag.**

Förutsättningarna för friluftsliv med stora (till mycket stora) upplevelsevärden är väl beskrivna. Vi vill ändå understryka lättillgängligheten och närheten till Stockholmsregionen. Mycket angeläget, vi återkommer till det, att förstärka och ibland återskapa ekosystemtjänsten vattenrening.

5. **Område D12. Klämningen/Österheden.**

Fantastiskt med ett område som detta i en tillväxtregion och samtidigt i så nära anslutning till landets maktcentra Stockholm. Se också näraliggande Likstammenområdet och Åkers bergslag

6. Område D2. Södermanlands kust och skärgård. Vi har påpekat det tidigare, men här kan vikten av ekosystemtjänsten vattenrening inte nog understrykas. Tillståndet i skärgården är välkänd och ytterligare försämring av vattenkvalitet äventyrar möjligheter till ett friluftsliv med kvalitet. Möjligheterna till en framgångsrik besöksnäring med åtföljande arbetstillfällen riskerar att förloras. Detta understryker behovet av en landskapsförvaltning med helhetssyn.

9. Område D1. Bråviken- Tunaberg.

Området har till större delen Kolmårdskaraktär med höga berg brant mot havet och däremellan liggande mossar och kärr. Ibland är de mellanliggande stråken mera produktiva med äldre och yngre bebyggelse. Bebyggelsen utgörs av enstaka ställen och mera koncentrerade stugbyar såväl för sommar som åretruntboende. Näveksvarn, Uttervik och Buskhyttan är den mest koncentrerade bebyggelsen. I de nordöstra delen består markerna av åkermark och här finns också tre insjöar som recipienter för omkringliggande marker. Utmed större delen av kustlinjen löper Sörmlandsleden. Den välfrekventerade Bråviken är en verklig upplevelse att se ut över och här finns de marina ornitologiska naturvärden där hav möter land. Hargö är en känd ornitologiskt intressant ö.

Bråviken är också välfrekventerad av fiskare, främst strömmingsfiske.

Biologiskt är naturen inom området till stora delar tämligen opåverkad på grund av de otillgängliga bergen och mossarna med tanke på dagens teknik. Till naturvärdena får naturligtvis det kustnära läget räknas liksom den opåverkade hällmarksskogen. Trots ett frekventerat område finns här ornitologiska värden och vildmarkskänslan är påtaglig i stora delar. Området platsar väl ur ett friluftslivs-perspektiv.

10. Område D3. Tullgarn.

11. Område D4. Nynäs.

12. Område D6. Prästfjärden- Grönsöfjärden- Gripsholmsviken.

13. Område D9. Hjälmare kanal.

Ytterligare ett område som nämnts och som enligt vår mening bör övervägas.

14. Område Dxx. Varglyan/Trehörningens brandfält.

Kanske bör näraliggande Ormsjöbergens naturreservat inkluderas? Möjligen utsträckt fram till att tangera NV Flensjön med sina mera frodiga marker. Kontrast mot den hällmark som dominerar det föreslagna området.

Samhällets satsning på naturvård och artbevarande bör göras mer besöksvänliga enligt vår uppfattning.

Bland mycket annat ger brandfältets succession en "vildmarkskänsla" och höga upplevelsevärden för friluftsliv.

Vi har alltså en positiv inställning till de områden och de åtgärder som länsstyrelsen har föreslagit och har pekat på några punkter och kompletterande synsätt som Föreningen Södermanlands Ornitologer efterfrågar för att säkerställa en långsiktig hållbar landskapsförvaltning av de värdeområden som här pekats ut som riksintresse för friluftsliv i vårt län.

För Föreningen Södermanlands Ornitologer /FSO

Lennart Eriksson

2013-12-14